

שיחות חיזוק

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
אמור

שיחות חיזוק

שיחות מפי הרב אודן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים שיחות חיזוק (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן הענינים

- ג. ימים של תקון המדות.....
- ג. לדרך אחר תקון המדות.....
- ד. זכותו ושכרו של המשתלם במדות.....
- ד. הפגיעה בחברו היא מציאות של אש שזרפת!.....
- ה. צריך להתנהג רק בדרך של עדיד.....
- ו. לשמח את הבריות.....
- ז. רצונו של הקדוש ברוך הוא שילמדו זכות.....
- ח. הרופא שאינו 'מתערב' עם הרב הקדוש מבעלז בפסח.....
- ט. מעלת נשמת ישראל.....
- ט. אין לנו הבנה אמיתית בנשמות ישראל.....
- י. דברי הבעל שם טוב זי"ע על מעלת למוד זכות.....
- יא. ובכל פחו יחזירם בתשובה.....
- יא. אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו.....
- יב. ונפרעין מן האדם מדעתו.....
- יב. היכל הזכות שבשמים.....
- יב. לעולם יהא אדם רך כקנה, ואל יהא קשה כארו.....
- יג. זהו תכלית הדעת.....
- יג. משיח יהיה ביכלתו ללמוד זכות על כל ישראל.....
- יד. חלק השפל שבנפש.....
- יד. עבדת הנם ואתה אוכל הנם - - -.....

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחות חיזוק

עבודת ימי הספירה - למווד זכות

שיחת חזוק לשבת פרשת אמור

כתב רבנו יונה (אבות ג, כב): 'אם אין דרך ארץ אין תורה. רוצה לומר, שצריך תחלה לתקן את עצמו במדות ובזה תשפן התורה עליו, שאינה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מדות טובות. לא שילמד התורה ואחר יקח לו המדות, כי זה אי אפשר. עד כאן לשונו. וזה אנו אומרים בנסח הבקשה שאחר ספירת העמר: "ואטהר ואתקדש בקדשה של מעלה", כי תקון המדות הוא האפן היחיד להגיע לטהרה.

מצינו בפסוקים של מעמד הר סיני במתן תורה "וקדשתם היום ומחר", הינו שלפני מתן תורה צריך להיות בקדשה ובטהרה, שהיא, כאמור, על ידי תקון המדות, אשר לשם כך נברא האדם, וכלשון הגר"א זי"ע (ספר אבן שלמה): "עקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המדות, ואם לאו - למה לו חיים, וכל עבודת השם תלויה בתקון המדות, שהן לבוש למצוות, לכללי התורה וכל החטאים משרשים במדות". וכן כתב רבנו חיים ויטאל זי"ע (שערי קדשה חלק א' שער ב): "יותר צריך לזהר ממדות הרעות יותר מן קיום המצוות עשה ולא תעשה, כי בהיותו בעל מדות טובות בנקל יקיים כל המצוות; עד כאן לשונו.

לרדף אחר תקון המדות

אנחנו מבקשים בתפלת 'אלהי נצר' - 'ואחרי מצוותיך תרדף נפשי', שאנחנו נהיה בבחינת: "אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד", וזה צריך להיות בתקון המדות, וכמו שכותב הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, שהאדם לא נברא אלא לשבר הטבע. ובספרו הקדוש 'נעם אלימלך' כתב

בסיעתא דשמיא, נתבונן בענין מה שצונו רבותינו ו"ל' הוי דן את כל האדם לכף זכות', שזאת היא עבודת הימים הללו, שבהם מאיר האור של רבי עקיבא, שדרש על הפסוק: "ואהבת לרעך כמוך" - זה כלל גדול בתורה; וענין למווד זכות שיהיה ביותר למצות האהבה הזאת (על פי מה שמוכא בספר 'שיחות התחזקות' לפרשת אמור תשנ"ז, ולפרשת וירא תשס"ב, וספר 'שיחות התחזקות' בדיון לכף זכות).

בימים האלו יש עת רצון מסגל מאד, כמוכא בזהר (רעיא מהימנא) שבכל השבוע הזה שמאיר בו ספירת ההוד, כל התרעין פתיחין [כל השערים פתוחים] והוא זמן מסגל מאד להתקרב להשם יתברך.

בשבת הזאת, השבת שלפני ל"ג בעמר מאיר אור רבי שמעון בר יוחאי, ועתירתנו להשם יתברך שנוזהר להאיר על נפשנו מאור רבי שמעון בר יוחאי, שגלה את פנימיותו הנאדרת בקדש של כל בר ישראל, ועל ידי זה אנו יכולים לדון כל אחד לכף זכות, שזוהי עבודה מאד גדולה ויסודית, ואפשר לשנות לגמרי את כל ההסתכלות על החיים בכלל, וזוכים אל שלות הנפש ושמחה בכל פרט בחיים, מבית ומחוץ.

ימים של תקון המדות

הימים הללו, הם ימי תקון המדות שהוא דבר מכרח ביותר, לפי שהימים הללו הם ימי הכנה לתורה, והרי למדנו פי דרך ארץ קדמה לתורה, וארבעים ותשעת הימים הללו הם בגימטריא ל"ב טו"ב, ורק דבר זה מביא להצלחה בלמוד התורה.

זכותו ושכרו של המשתלם במדות

צריך לדעת, כי האדם הוא בבחינת "סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה" - סלם נצב ארצה הינו החלק הבהמי שבגוף, שנמשך אחר הרע שיש בו, וצריך לידע, כי הקדוש ברוך הוא זכה ממש את היהודי שיש לו מדות מגנות ואותן הוא צריך לשפר, כי אם היה הכל מתקן - לא היה הצדקה למציאותו כאן בעולם, וכשיש לאדם מדות רעות שבווערות בו הוא בעל מום ממש, כמו שכתוב (תהלים קד, ט): "בו תרמש כל חיתו יער" - כלו כגן חיות שלם, והוא צריך שמירה מהן.

וכשאדם זוכה לתקן ולהשלים עצמו במדותיו, אזי אש גדולה ונוראה, ליהטת ובווערת באהבת השם, מקפת אותו, וכאש זו הוא שורף ומכלה את כל הרע, ויוצר חם של קרבה ודבקות לעבודת השם ותברך, ועל כן אמרו (ברכות לד ע"ב): במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים, כיון שיש להם הרבה מה לשרף, מזה באה קרבה רבה לעבודת השם ותברך.

הפגיעה בחברו היא מציאות של אש שורפת!

מבאר הגאון הצדיק רבי חיים שמואלביץ זצ"ל בספר 'שיחות מוסר' (מאמר עד, בהעלותך תשל"א; עמודים שכה-שכו): חמר העברות שבין אדם לחברו, שאין מועלת בהן כונה טובה, ואפלו עשה ונתפון לשם שמים, וכמו שמצינו בפנינה, שאמרו חז"ל (בבא בתרא טז ע"א) שלשם שמים נתפונה, ואף על פי כן נענשה באפן חמור כל כך - שמתו כל בניה, ככתוב (שמואל-א' ב, ה): "ורבת בנים אמללה", ואף על פי שפנינה צדקת גמורה היתה, ויבדאי היה קשה לה מאד לצער את חנה, וכל מה שעשתה - לא עשתה אלא להביאה לידי תפלה, וכמו שנאמר (פסוק ו): "וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעמה", ופרש רש"י (בבא בתרא שם) "שתתרעם על שהיא עקרה ותתפלל",

(פרשת לך לך): 'צריך האדם לשבר עצמו בכחירתו, להפך את המדות רק אל הקדשה לבדה, ואז יזכה להבין ולהסתכל ברוממות אל. והשם יתברך ברוך הוא פותח לו מעינות החכמה להבינו ולהשפילו בכל פעם בשכל עליון יותר ויותר, מה שלא ראו עיני שכלו מעולם'. וכתב עוד (שם פרשת תרומה): 'על ידי המדות טובות שאדם מחזיק עצמו בהם ומשמר את עצמו ממדות רעות יכול הקדוש ברוך הוא לשפן בזה העולם דהינו על ידי שהוא מרפכה להשכינה. וזהו "ועשו לי מקדש" - רוצה לומר, שתתקנו את עצמכם במדות כדי שאשפן בתוכם'; עד כאן לשונו.

ובימי הסגלה הללו עלינו להשקיע בעבודת הזמן הזה, כמו שרמזו על 'לפני מ"י אתם מטהרים', אשר לפני יום המ"י, הינו חג השבועות שחל ביום החמשים, אתם מטהרים מכל הזהמות, שזו כל העבודה של כל ספירה וספירה.

וכל תפלה שמתפללים בימים אלו, וכל השתדלות שמתפללים, ואף גם כל פרט שאדם עושה בבחינת 'סור מרע ועשה טוב' - פועלים גדולות ונצורות בהכנה דרבה לקראת קבלת התורה, ואנו אומרים במאמר 'ברוך שמייה', תפלתו של רשב"י: 'אנא עבדא דקדשא בריך הוא דסגינא קמה', הינו בחינת ההשתחוויה היא סוד הבטול המחלט אליו ותברך, בכל העשירים וארבע שעות של כל ימות הספירה. כשאדם חושב על כל הנקודות הללו, זה מסייע לו לתקן את מדותיו, אף שאין זו עבודה של פעם אחת אלא של כל החיים.

אף על פי כן, כבר גלו לנו רבותינו ז"ל: אשר אדם נפעל לפי פעלותיו, כל פעם שמתפלל יותר בחזקת הלכות המצוה, בשמחה, בדבקות, ברצון מגבר לשלמות, בבחינת 'חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה' - זוכה שיהיו הדברים הגדולים האלו נעשים על ידו.

והיה בכך מסירות נפש ממש מצד פנינה, ובכל זאת מה נורא ענשה. וכל כך למה? פי הפוגע בחברו, תהיה פונתו אשר תהיה, הרי הוא כמכניס ידו לתוך תנור אש, שאין הפוננה הטובה יכולה לשנות בזה מאומה, הענש על עברה שבין אדם לחברו היא מציאות טבעית, כשם שהאש שורפת בדרך הטבע.

ובגמרא כתבות (סב ע"ב) הובא המעשה של רב רחומי, שדרכו היתה לשוב לביתו כל ערב יום הכפורים. שנה אחת נמשך בלמודו ונתעכב, היתה אשתו מצפה, עכשו יבוא, עכשו יבוא, לא בא, חלשה דעתה, וירדה דמעה מעיניה. היה רב רחומי יושב בעליה, ונפתה העליה מתחתיו, ומת.

ומכאן למדנו, שהענש על חטא שבין אדם לחברו אינו "עשית דין" לנפגע, שהרי הענש במעשה זה גדול היה גם לה, והיא סבלה ממנו יותר מקלם, שאף על אחור קל הזילה דמעה, כמה דמעות הזילה כאשר אבדה את אישה לגמרי. והן הן הדברים, הפגיעה שבין אדם לחברו היא אש אוכלת, וכל השולח יד נכוה באש, ולא בתור ענש כלל אלא כטבע ומציאות.

וגדולה מזו, מציאות במעשה דרבי יוחנן ורב פהנא (בבא קמא ק"ז ע"א): רבי יוחנן, גברא סבא הוה ומסרחי גביניה (רבי יוחנן היה איש זקן, גבות עיניו גדולים ומכסים עיניו - רש"י), אמר ליה, דלו לי עיני - ואחזיה (אמר לו, הרימו לי את עיני ואראה אותו - שרצה לראות את רב פהנא). וכו', חזא - דפריטא שפנתיה (ראה שנקרעה שפתו על ידי מכה - רש"י), סבר - אחוכי קמחזיף ביה, חלשא דעתיה, ונח נפשיה' (חשב, הוא מתין עלי, חלשה דעתו ומת רב פהנא).

ומה מבהיל הדבר! שהרי רב פהנא לא עשה מאומה, מה פשעו ומה חטאתו על שפתו השסועה, שנדמית לרבי יוחנן פלועגת ומחיקת ובגלל כן חלשה דעתו, העל כך מגיע ענש לרב פהנא? פשיטא שחף הוא

מכל פשע, אלא כיון שעל ידו נגרמה חלישות הדעת לרבי יוחנן - נכוה רב פהנא.

העולה מן הדברים, שהפגיעה שבין אדם לחברו היא כאש אוכלת, ולא רק הפוגע בחברו בידים, אלא אפלו על ידי גרמא דגרמא ושוגג גמור, כל שעל ידו באה הפגיעה, נכוה באש ההיא. ועל דרך זה נמצא בחז"ל (ילקוט וישב רמז קמג): "בנימין גרם לשבטים לקרע, היכן נפרע לו? בשושן הבירה - ויקרע מרדכי את בגדיו" (אסתר ד, א), גם כאן לפי פשוטו לא היה בנימין אשם כלל במה שנמצא הגביע בידו, פי הניחו אצלו את הגביע שלא מדעתו, ואף על פי כן כיון שעל ידו נגרם הצער לאחיו עד שקרעו בגדיהם, נפרעו ממנו בשושן הבירה, בכך שמרדכי שיצא מחלציו קרע את בגדיו, והן הן הדברים. וההתבוננות בתורת בין אדם לחברו מביאה לידי זהירות; עד כאן מדבריו הנפלאים בספר שיחות מוסר הנ"ל.

צריך להתנהג רק בדרך של עדינות

הרמב"ם אומר שמותר לרב לצער את תלמידיו כדי לזרום, אבל בסתם בין אדם לחברו, הזרוז והדרבון צריך להיות בדרך של עדינות.

ורבותינו ז"ל מספרים במדרש (ויקרא רבה כד, ג): מעשה היה באיש כפרי שהיה איש חסיד, אבא יוסי, איש כחוש ויבש וחסר כל, שהיה יושב ושונה את משנתו על פתח מעין, נגלה עליו אותו רוח של שד שהיה שורה שם, אמר לו הרוח לאבא יוסי: אתם יודעים כמה שנים אני כבר שרוי כאן, ובאים ויוצאים אתם ונשיכם בלילה ובצהרים ואין אתם גזוקים, שמעולם לא הזקתי כאן לשום ברירה. ועתה היו יודעים שהנה רוח רע בא עלי ממקום אחר ומבקש להוציאני מכאן, ולשרות כאן, והוא מזיק את הבריות, והוא רע מאד ולא ניח חיים לכל ברירה, ואם רצונך שלא יזקו הבריות, סיעני ממנו ואמיתנו. וכונתו היתה

בעקר לקבל סיוע והצלה מבני האדם במלחמתו עם הרוח החדש הבא עליו לגרשו משם.

אמר לו אבא יוסי לרוח: ומה נעשה, ואיך אסייעך? אמר לו הרוח: לך והעד, והזהר, בבני העיר, ואמר להם: כל מי שיש לו מעדר חד, שחופרים בו באדמה קשה, כל מי שיש לו את - כף רחבה שעודרים בה בעפר תיחוח, וכן מי שיש לו מגרפה שגורפים בה בשדה עפר וזבל, כלם יצאו לכאן למחר עם זריחת היום. ויהיו מסתכלים על פני המים. וכאשר יראו מערבלת של מים, יהיו מקישים בכרזל ואומרים: שלנו נוצח! ולא יצאו מכאן עד עת שיראו כמין טפת דם על פני המים.

הלך אבא יוסי והעיד והזהיר בבני העיר, ואמר להם את דברי הרוח. ואמנם למחרת מי שהיה לו מכוש, מי שהיה לו את, מי שהיתה לו מגרפה, יצאו למחר עם זריחת היום, ועמדו נכונים להיות מסתכלים על פני המים, כיון שראו מערבלת במים, היו מקישים בכרזל, ואמרו, שלנו נוצח, שלנו נוצח. ולא נכנסו העירה עד זמן שראו כמין טפת דם על המים, וידעו שנהרג. ומכאן, שאפלו שדים ורוחות צריכים סיוע, שהיה צריך הרוח הזה לעזרת בני אדם כדי להתגונן ולהלחם ברוח שבא לגרשו.

כששמעו חכמים בדבר, אמרו, והרי דברים קל וחמר, ומה אם הרוחות שלא נבראו באפן ובסדר טבע חלש, להיות בין בני אדם ולהצטרף לשום סיוע מבני האדם, מכל מקום יש אשר הם צריכין סיוע מבני אדם. אנו, בני האדם, שנבראנו באפן ובסדר טבע חלש להיות נצרכים לסיוע זה מזה, וסיוע מן השמים, בכל עת ולכל דבר, וכל שפן לדבר ופגע קשה, הרי על אחת כמה וכמה שאנו צריכים לבקש סיוע זה מזה, וסיוע מהקדוש ברוך הוא, לכל דבר ופגע הבא לפנינו!

ובמיוחד בדורנו, אדם צריך להקפיד לעודד בבית ובחוץ, את אשתו, בניו, בנותיו, ואת

כל מכריו ומידעיו, וזה מעניק להם כחות אדירים, ומעורר את נקודותיהם הטובות, זה החלק העקרי בבחינת העשה טוב שהדבור בתהליך הקשר שבין אדם לחברו? יהיה מזוף בתכלית הזכוף.

ואיתא בתנא דבי אליהו (רבה, פרק כח): 'אמר להם הקדוש ברוך הוא לישאל: בני אהובי! כלום חסרתי דבר שאבקש מכם ומה אני מבקש מכם אלא שתהיו אוהבין זה את זה ותהיו מכבדין זה את זה ותהיו יראים זה מזה ולא ימצא בכם עברה וגזל ודבר מכוער שלא תבואו לידי פסול לעולם, לכה נאמר "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך", אל תקרי והצנע לכת עם אלהיך' אלא 'והצנע לכת ועמך אלהיך', כל זמן שאתה עמו בצנעה, הוא יהיה עמך בצנעה, לכה נאמר והצנע לכת עם אלהיך; עד כאן לשונו.

לשמח את הבריות

מספר על הרב הקדוש מוורקא ז"ע שראה פעם סוס שהיו הילדים רצים אחריו ומשתעשעים עמו, שמחים וצוחקים. אמר הרבי: 'אני מקנא בסוס, לפי שהוא משמח את הילדים...' מזה רואים איך שהצדיקים החשיבו את הענין הזה, של 'לשמח את הזולת', ואפלו ילדים, להשתעשע ולהאיר פנים, ואם אדם מכון בדבר הזה, לשם עבודת ה' נפלאה, זה חלק של זכוף וטהרת המדות.

כתב בספר הקדוש 'אור המאיר' (דרוש לספירת העמר): 'לזה יצו האל: "וספרתם לכם" אומרו 'לכם' - לכאורה מיתר, אמנם להורות בא, 'וספרתם' - משמעו לשון ספירות ובהירות, כלומר תאירו ותספירו לעצמכם באמצעות מצות ספירת העמר. וזהו תבת 'לכם' - לסבתכם ולטהרתכם, וכדברי הזהר, "וספרתם" - 'לכם' דיקא, כמה דאת אמרת "וספרה לה שבעת ימים", 'לה' - לעצמה, אוף הכא 'לכם' - לעצמכם, לטובת הנאתכם,

שְׁתַּזְכּוּ אַחַר כֵּן לְהֵאֲרֵת הַתּוֹרָה כַּמְדַבֵּר, וְאִין לֵךְ הַנְּאִי וְתַעֲנוּג גְּדוֹל מְזֵה'. עַד כָּאן לְשׁוֹנו. [בַּהֲמִשָּׁף הוּא אוֹמֵר: אֲשֶׁר "עֲצָמוּ מִשְׁעֲרוֹת רֵאשִׁי" - רֵאשִׁי תְבוֹת עַמְ"ר].

הַדְרָתִי כֹל נִכְסֵי בִשְׁבִיל הוֹרְקָנוּס בְּנֵי שְׁלֵא עֶסֶק בַּתּוֹרָה. וְכִשְׁבָּאתִי אֶצֶל חֲבֵרֵי בְּדָרוּם, הַתִּירוּ לִי כֹל נְדָרֵי. וְאַתָּה - כִּשֶׁם שְׁדַנְתִּי לְזִכּוֹת, הַמְקוֹם יִדִין אוֹתְךָ לְזִכּוֹת.

וְעֹבֹדַת הַסְּפִירָה הִיא שְׂיִהִיָּה הָאָדָם כְּלוּ מֵאִיר, בְּלִי שׁוּם הַקְּפָדָה, כֹּל כְּלוּ מִלֵּא חֵן, וְכִמוּ שְׁכַתּוֹב: "וַיִּחַן יִשְׂרָאֵל" - לְרֵאוֹת רַק אֶת הַחֵן שְׁבָאֲחֵרִים, לְרֵאוֹת רַק אֶת הַטּוֹב, לְדַבֵּר רַק טוֹב, שְׁזֵה כֹל הַעֲנִיָּן שֶׁל תְּקוּן הַמִּדּוֹת, שְׁזֵה הִיא עֹבֹדַת יְמֵי הַסְּפִירָה, וּבִיחֻד לְהַזְהֵר בַּמְצָוָה שְׁצִוְתָה הַתּוֹרָה "בְּצִדֵּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ".

מִצְוָה זֹה הִיא יְסוּד גְּדוֹל בְּבֵין אָדָם לְחֲבֵרוֹ, לְלַמֵּד זְכוֹת עַל כֹּל אֶחָד, לַפְעָמִים אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא רוֹאֵה לְנֶגֶד עֵינָיו דְּבָרִים שְׁצָרִיךְ לְהַמְנַע וְלַפְרֹשׁ מֵהֶם, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב הַרְמַב"ם (הַלְכוֹת דְּעוֹת פָּרָק ו הַלְכָה א): 'אִם הִיָּה בַּמְדִּינָה שְׁמִנְהֵגוּתִיהָ רְעִים וְאִין אֲנָשִׁיָּה הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְמַקּוֹם שְׁאֲנָשִׁיָּה צְדִיקִים וְנוֹהֲגִים בְּדֶרֶךְ טוֹבִים, וְאִם הִיָּה כֹל הַמְדִּינּוֹת שֶׁהוּא יוֹדֵעַם וְשׁוֹמֵעַ שְׁמוֹעֵתָן נוֹהֲגִים בְּדֶרֶךְ לֹא טוֹבָה כְּמוֹ זְמַנֵּינוּ, אוֹ שְׂאִינוּ יָכוֹל לְלַכֵּת לְמְדִינָה שְׁמִנְהֵגוּתִיהָ טוֹבִים מִפְּנֵי הַגִּסּוֹת אוֹ מִפְּנֵי הַחֲלִי יֹשֵׁב לְבָדוּ יְחִידֵי כְּעִנְיָן שְׁנֹאֲמַר יֹשֵׁב בְּדָר וַיִּדַּם וְאִם הִיָּה רְעִים וְחֲטָאִים שְׂאִין מִנִּיחִים אוֹתוֹ לִישֵׁב בַּמְדִּינָה אֲלֵא אִם כֵּן נִתְעַרֵב עִמָּהֶן וְנוֹהֵג בַּמְנַהֲגִים הָרַע יֵצֵא לְמַעֲרוֹת וּלְחוֹחִים וּלְמַדְבְּרוֹת וְאֵל יִנְהִיג עֲצָמוּ בְּדֶרֶךְ חֲטָאִים כְּעִנְיָן שְׁנֹאֲמַר מִי יִתְנַנֵּי בַּמְדַבֵּר מְלוֹן אֲרַחֲסִי'. אֲבָל הָאָדָם בְּטַעוֹתָו מִתִּיר לְעֲצָמוּ גַם לְחַרֵף וּלְבִזּוֹת אוֹתָם, וְצָרִיךְ לְהַזְהֵר מִכֵּף שְׁזֵה הִיא עֲצָתוֹ הַעֲמָקָה שֶׁל הַיָּצָר הָרַע שְׁמִתְלַבֵּשׁ בַּמְצָוֹת הַהִתְרַחֲקוֹת מִרְשָׁעִים לְהַכְנִס לְבִזּוֹי אֲנָשִׁים וּלְחַרֵף אֶת מִי שְׂאִסוֹר עַל פִּי דִין, כִּי צָרִיךְ לְשַׁקֵּל כֹּל דְּבָר בְּמֵאֲזִנֵי הַהֲלָכָה עַד דְּקָדוּק הַדִּין, הַגַּם שְׁצָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִרְשָׁעִים עַד הַקְּצָה הָאֲחֵרוֹן, אֲף כִּשְׂאִין זֶה לְתוֹעֵלַת, צָרִיךְ לְהַזְהֵר שְׁלֵא לְכַלֵּל בְּכֵף אֶת מִי שְׂאִסוֹר, אֲף שְׂאִין חֲבֵרָתוֹ טוֹבָה, אִינוּ מִן הַדִּין לְבִזּוֹתוֹ.

מוֹבָא בְּגִמְרָא (שְׁכַת קכ"ז - וְסִימְנָה: כ"ף ז'כּוֹת): הַדִּין אֶת חֲבֵירוֹ לְכֵף זְכוֹת, דְּנִיָּן אוֹתוֹ לְזִכּוֹת. וּמַעֲשֵׂה בְּאָדָם אֶחָד שְׂרִיר מְגַלִּיל הַעֲלִיּוֹן, וְנִשְׁפָּר אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת אֶחָד בְּדָרוּם שֶׁל שְׁנַיִם. עָרַב יוֹם הַכִּיפּוּרִים, אָמַר לוֹ, תָּן לִי שְׂכָרִי, וְאַלְךָ וְאֶזְוֵן אֶת אֲשֵׁתִי וּבְנֵי. אָמַר לוֹ, אִין לִי מַעוֹת. אָמַר לוֹ, תָּן לִי פִירוֹת. אָמַר לוֹ, אִין לִי. תָּן לִי קַרְקַע, אִין לִי. תָּן לִי בְּהֵמָה, אִין לִי. תָּן לִי כְרִים וְכִסְתוֹת, אִין לִי. הַפְּשִׁיל כְּלִיו לְאַחֲרָיו וְהֵלֵךְ לְבֵיתוֹ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ.

רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂיִלְמְדוּ זְכוֹת כְּתוּב (תְּהִלִּים כב, ד): "וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל", הִנְנוּ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב וּמַצְפֵּה שְׂיֵאמְרוּ תְּהִלּוֹת וּשְׁבַחִים עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאִיךָ יִמְנַע תַּאֲנוֹתוֹ כְּבִיכּוֹל, יִתְבָּרֵךְ? וְכַתִּיב (בַּמְדַבֵּר כג, כא): "לֹא הִבִּיט אֵן בְּיַעֲקֹב

לְאַחַר הַרְגָל, נִטַל בַּעַל הַבַּיִת שְׂכָרוֹ בְּיָדוֹ, וְעָמוּ מִשׁוֹי שְׁלִשָּׁה חֲמוּרִים. אֶחָד שֶׁל מֵאֲכָל, וְאֶחָד שֶׁל מִשְׁתֵּה, וְאֶחָד שֶׁל מִיָּנִי בְּגָדִים, וְהֵלֵךְ לוֹ לְבֵיתוֹ. אַחַר שְׂאֲכָלוּ וְשָׁתוּ וְנָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ, אָמַר לוֹ, בְּשַׁעָה שְׂאֲמַרְתָּ לִי, תָּן לִי שְׂכָרִי, וְאַמְרָתִי, אִין לִי מַעוֹת, בְּמָה חֲשַׁדְתָּנִי? אֲמַרְתִּי, שְׂמָא פְּרַקְמִטְיָא בְּזוֹל נִזְדַּמְן לֵךְ, וְלִקְחַתָּ בְּהֵן. וּבְשַׁעָה שְׂאֲמַרְתָּ לִי, תָּן לִי בְּהֵמָה, וְאַמְרָתִי, אִין לִי בְּהֵמָה, בְּמָה חֲשַׁדְתָּנִי? אֲמַרְתִּי: [שְׂמָא] מוֹשַׁכְרַת בְּיַד אַחֲרִים. בְּשַׁעָה שְׂאֲמַרְתָּ לִי, תָּן לִי קַרְקַע, וְאַמְרָתִי לֵךְ, אִין לִי קַרְקַע, בְּמָה חֲשַׁדְתָּנִי? אֲמַרְתִּי, [שְׂמָא] מוֹחַכְרַת בְּיַד אַחֲרִים [הִיא]. וּבְשַׁעָה שְׂאֲמַרְתִּי לֵךְ, אִין לִי פִירוֹת, בְּמָה חֲשַׁדְתָּנִי? אֲמַרְתִּי, שְׂמָא אִינָן מַעוֹשְׂרִין. וּבְשַׁעָה שְׂאֲמַרְתִּי לֵךְ, אִין לִי כְרִים וְכִסְתוֹת, בְּמָה חֲשַׁדְתָּנִי? אֲמַרְתִּי, שְׂמָא הַקְּדִישׁ כֹּל נִכְסָיו לְשָׁמַיִם. אָמַר לוֹ, הַעֲבֹדָה, כֵּן הִיָּה,

הרופא שאינו 'מתערב' עם הרב הקדוש מבעלז בפיסח

מספר, שהרב הקדוש רבי אהרן מבעלזא זי"ע, היה לו רופא עינים שטפל בו, והוא כבר סר מן הדרך הישרה, כבד אותו הרב הקדוש ביין, אף הרבי בעצמו לא שתה. והסבירו לרופא כי רק בליל פסח כשמכרחים לשנות ד' כוסות, שותה רבנו הרבה יין. נענה הרופא ואמר: "כן, לפני פסח גם אני עושה בעצמי יין צמוקים וחתמיצת סלק, וכיום כפורים אני צם". לאחר צאת הרופא, אמר הרבי: "בבוא משיח צדקנו, יהיה תפקידו לקרב את אלו שבגלל סבות שונות לא יכלו לעמד בנסיונות ונכשלו. והנה אם יפגש יהודי כזה המעמיד בעצמו יין צמוקים וחתמיצת סלק לפסח, ואף צם ביום כפור - תהיה אצלו שמחה גדולה עד למאד". והרגישו אז על הרבי כי בלו קורן לשמע דברי הרופא, על אודות המצוות הגדולות אותן הוא מקיים.

פעם בהיות הרופא הזה אצל הרב הקדוש זי"ע, אמר, שבפיסח הוא לא יוכל לבוא. לאחר שהלך, אמר הרב הקדוש: אתם יודעים מדוע בפיסח הוא לא יבוא? כי הוא חושש שאולי אכבדו לטעם משהו, ובפיסח אינו מתערב באכילה ושתייה אצל אחרים - - - (ספר 'בקדשתו של אהרן' חלק א' עמוד רכד).

והנה מובן שכאשר אמר הרב הקדוש מבעלזא זי"ע את למוד הזכות הזו, חיכו השומעים למשמע הדבר, כי איך נתן להסביר העדרות של רופא רחוק כל כך, בקיום מנהג ישראל קדושים שלא להתערב במאכלי הפסח זה בזה (*). וזה נראה כאלו הוא הפליג ביותר בלמוד זכות, אף שאין לזה לכאורה כל בסיס, אבל באמת, הרב הקדוש מבעלזא הביט וצפה

ולא ראה עמל בישראל, הקדוש ברוך הוא לא רואה שום חסרון, וכשאדם מתנהג במדותיו אזי ה' אוהבו ומחבבו שזהו "ותרועת מלך בו".

פרש רבנו הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, את הפסוק (שמות כג, א): "אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס", הינו שלא לדבר רע על שום אחד מיישראל, חס ושלום, כי על ידי זה יצטרך להיות עד חמס, כשמקטרג הרשע - זה היצר הרע, ויביא אותו לעדות על דבריו, ולכן גם כשיצטרך לגנות איזה מדה רעה, ולדבר מאיזה אדם רשע, יאמר בפרוש שאינו מדבר על עצם האדם רק על המדה הרעה; עד כאן לשון קדשו (עין בעל שם טוב על התורה, פרשת משפטים אות ו).

כתוב (תהלים יא, יז): "כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו", הקדוש ברוך הוא צדיק הוא רוצה שיגידו רק ישר לפני ה' על עמו ישראל, ישר יחזו פנימו"

מובא במדרש (שמות רבה ב, ה), אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה רבנו עליו השלום, כל מה שאתה יכול לשבח את ישראל שבת, להגדילן ולפארן - פאר.

וצריך לרעת שהלמוד זכות שמלמד - הוא אמת לאמתה ולא סתם הטעיה ודמיון, אם מביטים על המציאות במבט שונה, ומוציאים איזו נקדה טובה שאפשר ללמד עמה זכות על יהודי וכל שפן על קהלה שלמה, אזי הגענו אל האמת לאמתה, ולא שנאמרה כאן איזו הגזמה, כי באמת אין לנו שום משג, על הקדשה של כל יהודי, ולו היתה לנו הבנה פלשהי במעלת וקדשת ישראל בשרשם הינו רואים איך שכל למודי הזכות מכונים אל האמת לאמתה.

(* אגב, זה הטעם שעושים יוצאי מרוקו את חגיגת המימונה, להורות, שאי ההתערבות עד הנה, לא היתה מחמת איוו קפדה, אלא מחמת חמרות הפסח.

בקדשת נשמתו הטְהוּרָה שֶׁל אוֹתוֹ רוֹפֵא יְהוּדִי, ובשרש הקדוש של הנשמה הוא שיך לכל הקדשות כלן וגם הוא שיך למנהג הקדוש הנ"ל, ובפנימיות, נשמתו מכרזת, שעצם ההעדרות שלו נובעת באמת מחמת שנשמתו משתוקקת להקפיד על כל מנהג קל של ישראל קדושים.

מעלת נשמת ישראל

ואמר רבנו האר"י ז"ל, שנשמה של יהודי נשארת טהורה לעולם, ואף שעשה איזה חטא שיהיה - אינה נפגמת כלל ועקר, אלא שאם אדם חוטא, מתקיים בו: "ברגע קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבצך", ואדם צריך לרחמים גדולים להחזיר את המצב לקדמותו, והוי כאלו נפגם על ידי החטא, וזה תלוי בכמה חלקים של נשמה הוא הוריד למטה, אבל באמת, העצמיות שלו נותרת תמיד בעצמותה הטְהוּרָה, וכמו שאנו אומרים בכל בקר: - אלהי! נשמה שנתת בי טהורה היא.

ומספרים, אשר פעם אבא רצה לאלף את בנו בינה, אודות גדלת הנשמה הטְהוּרָה שמשגלת תורה וקדשה, ואמר לו: "כל העולם, וכל אשר בו, לא שוה למלה אחת של תורה!" הלך למכלת, ואמר למוכר: הבא לי ממתק ואשלם לך תמורתו במשנה אחת של מדתי! המוכר חיך וסרב כמובן... הוא חזר לאביו, וטען: אבא! אמרת לי שמלה אחת של תורה שוה הון יותר מזהב, ואלו המוכר הזה לא העריכה אפלו בשווי של ממתק קטן.

מה עשה האב? הוציא מהכספת שלו מרגלית יקרה, והלך עם הבן אל מוכר הירקות, שאלו: אתה רואה את המרגלית הזאת? כמה ירקות אתה מוכן לתת לי בעבורה? ענהו החנוני: אני מוכן למלאות לך סל שלם מלא ירקות... משם פנו לחנות של צורף. הוא התבונן באבן היקרה בהשתוממות, ואמר בהתפעלות: הלא זה שוה הון, אני לא יכול לקנות אותה... אין לי אפלו הבנה בערפה, אני אשלח אותך לממחה גדול ממני בהרבה,

לו אולי יש הבנה במרגלית מסוג זה. וכשהיו אצל הממחה, אמר לו הלה: שמע היטב! האבן הזאת אינה מצוייה, היא שוה הון עתק, וכך וכך השומה שלה.

נענה האב ואמר לבנו: הנך רואה את המרגלית הזאת? מוכר הירקות חשב לפטר אותי בכמה קילו של מלפפונים, ובעל העסק לתכשיטים, שכבר מבין יותר, הביע את אי הבנתו באבן יקרה שכזו, והשלישי, שהוא חושב שהוא מבין, אמד אותה בשווי מסים. "מה אנו רואים?" סיים האב - שבמרגלית צריך להיות מבין! דע לך בני! שגם בתורה צריך להבין את גדל יקרתה.

אין לנו הבנה אמיתית בנשמות ישראל

וכן הוא בנשמת ישראל, לדעת מה זה יהודי צריך להיות מבין במרגלית של יהודי כדי לדבר עליו, אין לנו אף שמץ של משג במעלת נשמת ישראל, לדעת מה הוא כולל, אלו פרטים נכללים בו, מה המחשבות שלו בשעה שהוא עושה את המעשה הזה, כמה הרהורים של חרטה של תשובה של לא לעשות מקננים בו, מה גורם לו פן לעשות, מה זה תינוק שנשבה...

[בל"ג בעומר בציון רשב"י זי"ע, רואים מעמד נשגב, שאי אפשר לתארו, זה ממש קדש קדשים, וכמו שאמרו צדיקים זי"ע אשר בתוף המערה הוא בחינת יום הכפורים - מרב הבכיות והזעקות מעמק הלב להשם יתברך ביום סגלה זה. ובחויץ ממש שמחת תורה, אי אפשר לתאר למי שלא היה שם, את גדל השמחה העצומה והנוראה עד לב השמים, ששמחים שם שלומי אמוני ישראל בהולוא קדישא דרשב"י, שמחה שהיא למעלה מטעם ודעת, בלי הגבלה ומדידה כלל, מעמק דעמק של קדשת הנשמה היהודית, שאין אנו יודעים את רום ערכה.

וידוע עד כמה יש הקפדה שלא לנהג ביום זה שום צד של עצבות, חס ושלוש, רק לשמח

שְׁלוֹ, וְאִיךְ שֶׁהוּא נִרְאָה וְכוּ', אֲלֵא עַל הַפְּנִימִיּוֹת שְׁלוֹ, וְכוּ' וְכוּ'.

אָבֵל הַמוֹסֵר הַגְּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁצָּרִיךְ לְקַחַת מִזֶּה הוּא, שְׁגַם עַל חֲבֵרְךָ הַקְּרוֹב אֵלֶיךָ, יְהוּדֵי כָּשֶׁר כְּמוֹתְךָ, עֲלֶיךָ לְלַמֵּד עֲלָיו זְכוּת בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁהֵנִיךְ מְלַמֵּד זְכוּת עַל הַרְחוּק, כִּי בְּבַחֲיִנָּה הַזֶּה שֶׁהוּא חֶסֶד אֵיזָה דְבָר טוֹב, מֵאַחֵר לְלַמּוֹד וְלִתְפִלָּה וְכוּ' וּמְקַצֵּר בְּדַרְכֵי הַעֲבוּדָה, גַּם עֲלָיו תִּגִּיד שֶׁבְּבַחֲיִנַת הַהַעֲדָר הַהוּא אֵינוֹ מְזִיד כִּי אִם שׁוֹגֵג וְתִינּוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה בְּבַחֲיִנָּה הַמְּסִימַת הַזֶּה.

מְסַפֵּר, שֶׁפַּעַם אָמַר בְּדַחַן אֶחָד בְּשַׁעַת חֲתוּנָה לְהַרְבֵּה הַקְּדוֹשׁ בַּעַל הַתְּנַיָּא זי"ע, מַה בַּעֲצָם הַחֲלוּק בֵּין הַרְבֵּי לְבִין הַחֲסִידִים? הֲרֵי מַה שֶׁהַרְבֵּי לֹא יוֹדֵעַ וְאַנְחָנוּ וְדַאי לֹא יוֹדְעִים, וּבְזֶה אָנוּ שׁוֹיִם, וּמַה שֶׁאַנְחָנוּ יוֹדְעִים אִזּוֹ וְדַאי הַרְבֵּי יוֹדֵעַ, וְגַם בְּזֶה אָנוּ שׁוֹיִם... כְּבָר שְׁנֵי דְבָרִים תּוֹאֲמִים! אִזּוֹ מַה נִּשְׁאַר הַהֲבִדֵּל בֵּינֵינוּ? מַה שֶׁהַרְבֵּי יוֹדֵעַ וְאַנְחָנוּ אֵינְנוּ יוֹדְעִים... זֶה חֲלוּק קֶטָן, כְּשֶׁשָּׁמַע הַרְבֵּי אֶת הַמְּשַׁפֵּט הַזֶּה, פָּרַץ בְּכִכֵּי, כִּי הִבִּין אֶת עֵמֶק כְּוֹנֵת הַבְּדַחַן.

מְסַפֵּרִים בְּהִלְצָה, כִּי פַּעַם אָמַר מְלַמֵּד אֶחָד: אִם הֵייתִי עֹשִׂיר כְּרוֹטְשִׁילֵד, הֵייתִי יוֹתֵר מְמַנּוּ... כִּי הֵייתִי לִי אֶת עֲשִׂירוֹתוֹ וְנוֹסֵף לְכֹף הֵייתִי מִתְפָּרֵס מִמְּלַמְדוֹת - וְעַל יָדֵי כֵּן הֵייתִי עֹשִׂיר הֵימְנוּ... וּבְדַרְךָ אֲמַתִּית נִתֵּן לֹמַר זֹאת עַל קִדְשָׁתוֹ שֶׁל יְהוּדֵי, שֶׁכְּדַבְּרֵי הַבְּדַחַן לְרַבֵּי, שָׁמָּה שָׁאִין יוֹדְעִים - אִזּוֹ בְּזֶה כָּלֵם שׁוֹיִם, וְכָל זֶה מְלַמְּדֵנוּ אֶפְסֵי קֶצֶהוּ מְגַדֵּלֵת נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל, וְכַנּוּ"ל.

דְּבָרֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זי"ע עַל מַעֲלַת לַמּוֹד זְכוּת

כְּתַב הַרְבֵּי הַקְּדוֹשׁ מְקַאמְאֲרָנָא זי"ע (אוֹצֵר הַחַיִּים פֶּרֶשֶׁת מְשַׁפְּטִים דִּף קַצַּג ע"ב): עַל הַכְּתוּב "בְּצִדְקָה תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ", אוֹמֵר, קִבְּלֵנוּ מִמְּרָן הַאֲלֹקֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זי"ע שֶׁפָּרַשׁ הַפְּסוּק (תְּהִלִּים לט, ט): "מִכָּל פֶּשְׁעֵי הַצִּילָנִי חֲרַפְתָּ נִבָּל אֶל תְּשִׁימֵנִי", כְּשֶׁרֹּאֶה אֶדָּם דְּבָר נִבָּלָה מֵאִישׁ

בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה בְּשִׁמְחַת הַרְשָׁבִי, וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ שֶׁל רַבְּנוּ חַיִּים וִיטַל בְּשַׁעַר הַכְּנֻסוֹת (דְּרוֹשֵׁי הַפֶּסַח דְּרוֹשׁ יב): עֲנִין מְנַהֵג שְׁנֵהֲגוּ יִשְׂרָאֵל לְלַכַּת בְּיוֹם ל"ג לְעֹמֵר עַל קַבְּרֵי רִשְׁבִּי וְרַבֵּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ אֲשֶׁר קִבְּרוּם בְּעִיר מִירוֹן, כְּנוֹדֵעַ, וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וְשִׁמְחִים שָׁם. אֲנִי רְאִיתִי לְמוֹרֵי (הָאֲר"י) ז"ל שֶׁהֵלִיךְ לְשֵׁם פַּעַם אַחַת בְּיוֹם ל"ג לְעֹמֵר, הוּא וְכָל אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ, וַיֵּשֶׁב שָׁם שְׁלֹשָׁה יָמִים רֵאשׁוֹנִים שֶׁל הַשְּׁבוּעָה הַהוּא, וְזֶה הָיָה פַּעַם הָאַחַת שֶׁבָּא מִמְּצָרִים, אָבֵל אֵין אֲנִי יוֹדֵעַ אִם אִזּוֹ הָיָה בְּקִי וְיוֹדֵעַ בְּחֻמְכָּה הַזֶּה הַנִּפְלְאָה שֶׁהִשִּׁיג אַחֵר כֶּף. וְהַרְבֵּי רַבֵּי יוֹנְתָן שֶׁאֲגִי"ש הַעִיד לִי, שֶׁבְּשִׁנָּה הָאַחַת קִדְּם שֶׁהִלְכְּתִי אֲנִי אֶצְלוֹ לְלַמֵּד עִם מוֹרֵי ז"ל, שֶׁהוֹלִיךְ אֶת בְּנוֹ הַקֶּטָן שָׁם, עִם כָּל אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ וְשָׁם גִּלְחוּ אֶת רֵאשׁוֹ כְּמִנְהַג הַיְדוּעַ, וְעֵשָׂה שֵׁם יוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה.

גַּם הַעִיד הַרְבֵּי רַבֵּי אַבְרָהָם הַלֵּוִי, כִּי בְּשִׁנָּה הַנּוֹצֵרֶת, הֵלִיךְ גַּם הוּא שָׁם, וְהָיָה נוֹהֵג לֹמַר בְּכָל יוֹם בְּכַרְפַּת תְּשַׁכֵּן: "נַחֵם ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת אֲבֹלֵי צִיּוֹן" כו', וְגַם בְּהִיוֹתוֹ שָׁם אָמַר נַחֵם כו', וְאַחֵר שֶׁנִּמְרַד הַעֲמִידָה, אָמַר לוֹ מוֹרֵי ז"ל, כִּי רְאֵה בְּהַקִּיץ אֶת רִשְׁבִּי עֲלָיו הַשְּׁלוֹם, עוֹמֵד עַל קַבְּרוֹ, וְאָמַר לוֹ: אֲמַר אֵל הָאִישׁ הַזֶּה אַבְרָהָם הַלֵּוִי, כִּי לְמָה אוֹמֵר נַחֵם בְּיוֹם שִׁמְחָתְנוּ? וְהִנֵּה לְכֵן הוּא יְהִיָּה בְּנִחְמָה בְּקִרְוֵב, וְלֹא יֵצֵא חֲדָשׁ יָמִים עַד שִׁמַּת לוֹ בֵּן אֶחָד, וְקִבֵּל עֲלָיו תְּנַחֲמוּמִין; עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְהַדְּבָרִים נוֹרְאִים, עַד כְּמָה גְּדוֹל הַחַיּוּב לְשִׁמְחַת בְּשִׁמְחַת רִשְׁבִּי זי"ע].

וּבְכַאֲמַת רוֹאִים שֵׁם בְּצִיּוֹן דְּבָר נִפְלָא מְאֹד. שָׁבָא יְהוּדֵי רְחוּק, שֶׁבְּחֻזוֹתוֹ הוּא נִרְאָה רְחוּק מְאֹד, אֵין לוֹ אֶפְלוֹ כֶּפֶה לְכַסּוֹת אֶת רֵאשׁוֹ אֲלֵא לֹקַח אִיזוֹ חֲתִיכַת נֵר - שֵׁם לוֹ עַל הָרֵאשׁ וְנִכְנַס לְשָׁם, וּבֹכָה וּמִתְעוֹרֵר. וְהִנֵּה יְהוּדֵי יִרְאָה שָׁמַיִם מְסֻתְּכֵל עֲלָיו וְאוֹמֵר בְּהַשְׁתָּאוֹת: רְאוּ אֵיזָה יָפִי נִאֲצַל, אֶפְלוֹ אֶדָּם רְחוּק יֵשׁ בוֹ מִשְׁהוֹ טוֹב, תְּרֵאוּ אִיזוֹ חַיּוּת דְּקִדְשָׁה מְפַעֲמַת בוֹ, וּמְלַמֵּד זְכוּת וְאוֹמֵר עֲלָיו, זֶה תִּינּוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה, אֵין לְהַסְתַּכֵּל עַל הַעֲגִילִים

בשם הבעל שם טוב ז"ל שמתתי פרוש על המשנה: אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, שהקשה הלא אמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין צא ע"ב) שלעתיד ירכיב חגור על הסומא הנשמה והגוף וידונום ביחד, כי הנשמה בעצמה אין יכולין לדון שהוא חלק אלהי ממעל, ובלי הגוף ודאי לא היתה חוטאת, והגוף בעצמו אין יכולין לדון שהוא דומם בלי הנשמה עין שם, ואם כן קשה, איך יכולין לדון את האדם בעולם הזה, כשהוא ישן, והנשמה לבדה הולכת למעלה, והגוף מנח על המטה, והנשמה בלי גוף אינם יכולין לדון כנ"ל, ואם כן, איך מצינו עונשין בזמן שאדם חי.

ותרץ, דבאמת אין דנין אותו למעלה בשום ענין, רק כמעשה דנתן הנביא שבא אל דוד המלך ואמר לו בדרך משל (שמואל ב יב, ג): "ולרש אין כל כי אם כבשה אחת וכי, והשיב דוד המלך כי כן מות הוא, ואמר לו הנביא אחר כך: אתה הוא זה האיש, כן כשרוצים למעלה לדון את האדם על איזה עברה, מראין לו מן השמים זו העברה ומעשה זו בסגנון אחר, אצל אדם אחר, וזה האדם הוא כועס על חברו, ואמר שהוא ראוי שיעלה לו כך וכך, ומה שאמר ודן את חברו, בזה הפסק עצמו דנין אותו, כי הוא בעצמו היה דן את עצמו בלא מתכונן, ועל כן הזהירו חכמינו ז"ל (אבות פ"א): והוי דן את כל האדם לכף זכות, כי בהיות כשדין את חברו לזכות, לא יתן פסק על עצמו, ולא ידונו אותו בשום ענין בחייו, וזה שאמרו ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, רוצה לומר, דבר זה תדע שאין מראין לך מן השמים מעשה חברך שתדין אותו, עד שתגיע למקומו ממש, שעשית גם אתה כמעשה חברך, ומראין לך מן השמים מעשה חברך שתדין אותו, וכאשר תדין אותו כן יהיה לך, ונמצא שעל ידי זה תמיד תראה שתדין אותו לכף זכות, ובזה תדין אותך בעצמך גם כן לכף זכות, ודברי פי חכם חן.

רשע, שעבר עברה חזקה, ידין אותו לכף זכות, כי מצד רדיפת היצר הבורע בו, עושה, ומצד פחיתות חמרו העב, שאינו יודע חמר האסור, וכל זה וכיוצא בזה, ובזה מציל גם עצמו מדין כי כיון שרואה דברי נבלה בחברו, ידע שיש בו בעצמו גם כן מעין דבר זה, שיש עליו דינים ומקטרגים, וכשימצא זכות לחברו יהיה גם עליו זכות, ובזה שאינו מעורר דינים על איש חוטא, שעושה מחמת התגברות היצר הבורע בו, איזה מעשה רשע, מקים בזה (שמות כג, ו) "לא תטה משפט אבינך בריבו", בעת שעוברים עליו נסיונות וריבות ממי מריבה מים הרעים והזדונים, אלא תעורר עליו כל מיני זכות. ובאמת כל זה נסיון גדול, כי קבלנו, שאין נגזר על אדם שום גזר דין, אלא אם כן הוא פוסק בעצמו כן, ובודאי לא יפסק על עצמו, אלא מראין לו אדם שעשה איזה עברה מעין מלאכתו, מלאכת עברה שלו, והוא פוסק עליו את הדין, וחותר זה הדין על עצמו.

ובכל כחו יחזירם בתשובה

וכתב עוד הרב הקדוש מקאמארנא זי"ע (אוצר חיים פרשת תרומה דף ריד ע"ב): ורגיל עצמו לדון את כל הרשעים העוברים לתאבון לכף זכות, כטעם "מכל פשעי הצילני נבל אל תשימני" (תהלים לט, ט), שגלה לנו מרן אלקי הבעל שם טוב זי"ע, שבכל דבר עברה שרואה ברשעים ידין אותם לכף זכות, כי את עצמו הוא דן, ובכל כחו יחזירם בתשובה, וירחץ אותם מצואת עוונותם, וידע נאמנה שגם אצלו נמצא שמץ דבר מעברה זאת, אלא שעל עצמו מוצא תמיד מיני זכיות, וכך ימצא זכות וחסד על כל ישראל, כי הצד השנה שבהם שכלם צדיקים, כלם טהורים וכלם ראויים לכל הברכות וכי.

אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו
כתב הרב הקדוש רבי אברהם חיים
מזלאטשוב זי"ע (פרי חיים, אבות ב, ד; וג, א):

וּנְפָרְעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ

וכן מובא בספר הקדוש 'לקוטי מוהר"ן' (ח"א סימן קיא): 'וּנְפָרְעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ וְשֵׁלָא מִדַּעְתּוֹ' (אבות פ"ג). כי שמעתי בשם הבעל שם טוב: כי קדם כל גזר דין שבעולם, חס ושלום, מאספין כל העולם אם מסכימין להדין ההוא. ואף את האיש בעצמו שנגזר עליו הדין, חס ושלום, שואלין אותו אם הוא מסכים, אזי נגמר הדין, חס ושלום.

והענין, פי בודאי אם ישאל לו בפרוש על עצמו, בודאי יכחיש ויאמר שאין הדין בן. אף מטעין אותו, ושואלין אותו על פיוצא בו, והוא פוסק הדין, ואזי נגמר הדין. וכענין שמצינו בדרך המלך, עליו השלום, בבוא אליו נתן הנביא וכו', וספר לו מעשה האורח (שמואל-ב יב, ו) ענה ואמר: "חי ה' וכו', ואת הכבשה" וכו', אזי נפסק הדין על דוד כאשר יצא מפיו.

וזהו 'וּנְפָרְעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ', כלומר, ששואלין דעתו. ואף על פי כן - הוא שלא מדעתו, כי אינו יודע שהדין הוא עליו; והענין הוא עמק מאד, איך שואלין כל אדם. כי בכל הדבורים וספורים שאדם שומע, ימצא שם דברים גבוהים ורמים, וצריך לזהר בזה מאד, לבלי לגמר הדין עד שישנה וישלש, כי הוא סכנת נפשות. והדברים עתיקים, כי יש בזה בענין ספורי דברים ענינים גבוהים; עד כאן לשונו.

היכל הזכות שבשמים

כתב הרב הקדוש רבי יעקב יוסף מפולנאה, בעל ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (כתנת פסים פרשת אחרי דף ט"ז ע"ג): אמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ד) 'איזהו חכם הלומד מכל אדם', כי חכם מכיר את עצמו וחסרונו, מה שאין בן השוטה מכיר אחרים לתן בהם דפי, ואינו מכיר את עצמו לידע חסרונו, אמנם יכול כל אדם לידע את עצמו כשירצה, וכמו שכתב

רבנו תם בספר הישר שלו, שזה יסוד ועקר וכלל גדול.

והוא דכתב בזהר (פרשת פקודי דף רנא ע"א וע"ב, וכן מפרש בזהר שמות דף ו' ע"ב) בשער היכלות, כי יש בקדשה היכל זכות ולעמת זה יש בקלפה חובה, וההפרש שיש בין זה לזה, כי בהיכל זכות כשדנין את האדם שם הכל פותחין ומהפכין לזכות, אפלו בדין הרשע, אבל בהפוך בהיכל חובה הכל פותחין בחובה וכו' יעין שם.

אם בן בזה יוכל כל אדם לידע את עצמו ומדרגתו, אם הוא בן את כל אדם לזכות, אזי הוא בקדשה, ששם היכל זכות על שם כף שפותחין בזכות כל אחד, ואם הוא בן את כל אדם לחוב, אזי הוא בקלפה ששם היכל החוב שדנין האדם לחוב, ובזה כתבתי במקום אחר, 'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו' וכו'.

לעולם יהא אדם רך כקנה, ואל יהא קשה כארי

מובא בגמרא (תענית כ' ע"ב): 'תנו רבנן, לעולם יהא אדם רך כקנה, ואל יהא קשה כארי. מעשה שבא רבי אלעזר ברבי שמעון ממגדול גדור, מבית רבו, והיה רכוב על חמור, ומטייל על שפת הנהר, ושם שמחה גדולה, והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה, נודמן לו אדם אחד שהיה מכער ביותר, אמר לו, שלום עליך רבי, ולא החזיר לו. אמר לו, ריקה, כמה מכער אותו האיש, שמא כל בני עירך מכערים כמותך? אמר לו, איני יודע, אלא לך ואמר לאמן שעשאני, כמה מכער כלי זה שעשית. כיון שידע בעצמו שחטא, ירד מן החמור, ונשתטח לפניו, ואמר לו, נעניתי לך, מחל לי. אמר לו, איני מוחל לך עד שתלה לאמן שעשאני, ואמר לו, כמה מכער כלי זה שעשית. היה מטייל אחריו, עד שהגיע לעירו, יצאו בני עירו לקראתו, והיו אומרים לו, שלום עליך רבי רבי, מורי מורי.

אמר להם, למי אתם קורין, "רבי רבי"? אמרו לו, לזה שמטיל אחריו. אמר להם, אם זה רבי אל ירבו כמותו בישראל. אמרו לו, מפני מה? אמר להם, כף וכף עשה לי. אמרו לו, אף על פי כן מחל לו, שאדם גדול הוא בתורה. אמר להם, בשבילכם הריני מחל לו, ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן. מיד נכנס רבי אלעזר ברבי שמעון ודרש, לעולם יהא אדם רך פקנה, ואל יהא קשה כארו.

אמרו חז"ל (במדבר כ"א, ב), בשם שפרצופיהם אינם שוים כף אין דעותיהם שוות; ומבאר הרבי מקאצק ז"ע: בשם שלא תקפיד על זולתך בכף שפניו אינן תואמים את שלך - כף אין זו מן התבונה להקפיד על דעה שונה. וזה הרי ידוע, שלעולם לא תמצא שום אדם דומה לחברו, לעולם! אין אחד דומה לחברו בדעתו, כל אחד יש לו סגנון מחשבה אחר, פונה אחרת, סוג שונה בתכלית בעבודת השם שלו.

לדגמה, יש אדם שנמשך לחיי רצינות, אצלו עבודת השם מזהה עם נוקשות וכבוד ראש, הזולת לעמתו רואה בשמחה את חזות הכל, זה נוטה לבדידות וזה נוטה לחברה, זה מתפלל השכם וזה עושה כמה שעות הכנה לפני תחלתו של יום. החלוק שיש בשרש הגישה עשוי לגרם לשונה להביט על חברו בעין רעה.

מובא בגמרא (תענית לא ע"א): 'עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים בגן עדן, והוא יושב ביניהם, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר, (ישעיה כה, ט): 'ואמר ביום ההוא, הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו, זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו'.

עלינו לדעת, כי כל יהודי נמצא בנקדה אחרת בעגול, מסביב, אבל המרחק בין הקצה, שבו נמצא היהודי למרכז של העגול שבו נמצא כביכול הקדוש ברוך הוא בעצם שנה בין כל יהודי ליהודי, זאת אומרת שיהודי

פלוני עובד בדרך מסימת, והיהודי האלמוני בדרך האחרת, ומכל מקום הם שוים, אם כן לא שיך להסתפל, חס ושלום, על האחר בצורה של זלזול, וזו הפונה של אמרם ו"ל'שתהיו אוהבים זה לזה', והוא חלק ממצות עשה של "ואהבת לרעך כמוך".

זהו תכלית הדעת

כתוב בספר הקדוש 'סור מרע ועשה טוב', מהרב הקדוש רבי צבי הירש מזידיטשוב ז"ע: 'אחי האהובים! תדעו אשר זהו כלל גדול בתורה, אשר זה סובב על כל הפרט, כי זהו תכלית הדעת לידע שפלות עצמו, שאין גרוע בעולם יותר ממנו, אחר שמסתפל בחכמה וכו', והנה כאשר אדם בשלמות הדעת, אז היחוד הוא בשלמות, וחס ושלום כשיש קנאה ושאף אחד על חברו, ואינו רואה אותו בעין יפה, וסובר אשר הוא יודע יותר מחברו, ויותר חכם וטוב מחברו, וכו', והוא כאלו רחמנא ליצלן כמו קוצץ בנטיעות, חודי הבורא יתברך שמו'. עד כאן לשונו.

משיח יהיה ביכלתו ללמוד זכות על כל ישראל

מובא בספר הקדוש 'תשואות חן' מהרב הקדוש רבי גדליה מליניץ ז"ע (ליקוטים): 'בתרי עשר סוף מלאכי, "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא". נראה על פי מה שקבלתי מרבותי, שבחינת משיח יהיה שביכלתו ללמוד זכות על כל ישראל, ועל ידי הלמוד זכות מפיל הרהורי תשובה בכלם ויהיו כלם צדיקים. ובזה נפתח שצרי אורה במאמרם ו"ל (סנהדרין צח ע"א): אין כן דוד בא אלא בדור שכלו חייב או כלו זכאי, שאל יפלא הדבר שיבוא משיח בדור שכלו חייב, שבחינתו יהיה ללמוד זכות על כלם, ויבואו על ידי זה לבחינת התשובה ויהיו כלם זכאין. אף בבצלי המחלקת הושדא נרנא [נמצא קשי] דממה נפשך, אם ילמד זכות על

אחד, ממילא זה שפגגו נשאר חייב, ואם בהפוך - נמצא זה חייב. ולצורך פל זה ישלח הקדוש ברוך הוא את אליהו לעולם, יום אחד לפני בואו לעשות שלום בעולם, ואז יבוא משיח במהרה בימינו ללמד זכות על כלם, ויהיה פל העולם זכאי. עד כאן לשונו.

חלק השפל שבנפשו

האדם צריך לדעת, שאם הוא רואה, חס ושלום, איזה רע בחברו, שהמחשבה הזו היא חלק השפל שבנפשו, ושעליו לבצרה ממנו, שזהו פל סוד ענין תקון המדות לשרש אחרי הרע ולשבר את הטבע, ולא כמו שחושבים, שפיון שראיתי דבר שאינו הגון בזולתי עלי ליסרו ולבזותו ולמחות בו, שהרי עצם הראיה של הרע או הנטיה להבין את מעשיו כרע, נובעת ממקור לא טהור ואין בה שום צד קדשה כלל.

זו עבודה גדולה וקדושה, ואנחנו בימים אלו של הכנה וצפיה למתן תורה, צריכים להרבות בתפלה מאד, פל זה עבודה והכנה לזכות לתורה בבחינת דרך ארץ קדמה לתורה, שהיא ההיכי תמצוי, ולא רק ענין של סדר, זו יצירת כלי לקבל את התורה, הזכור של פל הראיה לדון לכף זכות, להשתדל מאד לחשב לדבר ולעשות רק טוב ליהודי, לפי שהתורה לא מתחברת אלא במי שהוא טהור, פי רק מי שהוא נקי יכול לזכות לדבקות, התורה הקדושה צריכה להתחבר לאדם, ורק תורה רוחנית מתחברת ואז משפעת על האדם שנהפך למהותה ממש, כמו שאיתא בסוף מסכת חגיגה (כו ע"א): 'תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחמר מסלמנדרא ומה סלמנדרא שתולדת אש היא, הסף מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים, שכל גופן אש, דכתיב "הלא כה דברי פאש נאם ה'", על אחת כמה וכמה.

צריך הרבה תפלה שנוזפה לתורה, ובפרט בשבוע הזה, שכדברי הזוהר הקדוש עדין תרעין

פתיחין [השערים פתוחים], ומתנוצץ אור זכותו של רבי שמעון בר יוחאי, שכל תורתו היתה גלוי הפנימיות, לגלות ולהאיר את הפנימיות שבכל יהודי, שבצעמיותו הוא מאיר באור גדול ועליון מאד, וכמו שכתוב בזוהר הקדוש (ת"ז כב ע"ב), אשר 'אור' בגימטריא 'רז', הינו שהאור שביהודי הוא כל כך נסתר ונעלם עד שהוא בבחינת רז וסוד, ועוד איתא בזוהר הקדוש (שמות ה' ע"ב): אמר רבי יהודה, אלמלי הו' ידעין בני נשא, רחמיותא דרחים קודשא בריה הוא לישראל, הו' שאגין ככפיריא למרדף אבתריה. [אם היו בני אדם יודעים כמה הקדוש ברוך הוא אוהב את ישראל, היו שואגים כמו כפיר לרדף אחריו].

רשב"י גלה זאת, פי הוא יודע מה גדולה פנימיות הנשמה של יהודי, שהוא סוד יעקב אבינו שאמר (בראשית כז, יא): 'ואנכי איש חלק', וזה סוד מנהגם של ישראל תורה הוא, שעושים תספרת השער הראשונה לילדים הקטנים בגיל שלש, על הציון של הרשב"י, להורות, שכל מה שנראה כלא טוב אצל יהודי, הוא בחינת שערות שנתן להסירן בקלות, פי פנימיותו היא חלקה לגמרי. לעמת זאת עשו, שהוא בפנימיותו איש שעיר, פי הדברים הלא טובים - שרשיים אצלו.

וצריך באמת להתפלל הרבה על הדבר הזה, שיבלע בנו, שנוזפה למדרגה הזאת של טהרה, שרק על ידי ראית הטוב, שהוא למוד זכות על כלל ישראל, ועל ידי מלוי הימים הללו בשקידת התורה - נוזפה לקבל את התורה בשלמות.

עבדת חנם ואתה אוכל חנם - - -

צריך לעורר על נקדה אחת נוספת, מה שמוכא בשלחן ערוך (סימן קנה סעיף א): 'אחר שיצא מבית הכנסת, ללך לבית המדרש; ויקבע עת ללמד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירנו, אף אם הוא סבור להרויח הרבה: הגה - ואף מי שאינו יודע ללמד ללך לבית

המדרש ושכר הליכה בידו, או יקבע לו מקום וילמד מעט במה שיודע, ויחשב בעניניו ויפנס בלבו וראת שמים, עד כאן לשונו. ולפעמים היצר מפתה לאדם שיש לו פרנסה ואסור להפסידה, ומוכא מעשה נאה, שמלמדנו שהכל בהשגחה ואין אדם יכול לעשות יותר ממה שקצבו לו.

בספר מעשיות ומשלים (עמוד שכח) כתוב: פעם אחת דבר רבנו נחמן מברסלב זי"ע מענין שטות העולם הזה, שכל בני אדם עובדים ומשתדלים עבור פרנסה, ונדמה להם שרק מחמת השתדלותם הם חיים וקיימים, אבל באמת, מקבלים פרנסתם רק מידו הרחבה של השם יתברך, והסביר זאת במשל: פעם אחת דרו בבנין אחד שני עשירים, אחד קמץ גדול ואחד מכניס אורחים בעל צדקה גדול, פעם בא עני אחד אל העשיר הקמץ ובקש ממנו נדבה כדי שיוכל קצת לאכל ולשבר את רעבונו - אמר לו העשיר, הנה יש לי עצים שצריכים לחתכם לחתיכות קטנות, בכך עבד אצלי ואחר כך אתן לך לאכל עבור עבודתך, בלית ברירה לקח העני את הקרדס ועבד עבודה מפרכת זו עד שבקע כל העצים לחתיכות קטנות.

כשנים עבודתו, אמר לו העשיר הקמץ שיפנה לבית שכנו העשיר הנדבן השוכן בבנין, ושם יתנו לו את מבקשו... וכך הוה, העני הלך לבית הכנסת אורחים של הנדבן, כי סבר שהעשיר שעבד אצלו - משלם לו עבור אכילתו, ותכף בהפנסו קבלו העשיר בעל הצדקה בכבוד גדול ונתן לו לאכל פדרכו, באמצע האכילה שמע המכניס אורחים איך שהעני מתאנח ואומר: אוי, אוי, אני עבדתי היום כל כך קשה... אז שאלו המכניס אורחים על עסק עבודתו, וספר לו את כל המעשה שעבד אצל העשיר השכן ושלחו תמורת עבודתו לאכל כאן. ענה הנדבן ואמר: "דע לך! רבי יהודי! אתה עבדת בחנם ואתה אוכל בחנם"... ואמר רבי נחמן זי"ע: פרנסה נותן הקדוש ברוך הוא, והעולם אוכלים בחנם, אבל הם עובדים בשביל עונותיהם, והוא מוסר גדול שלא לבטל את הזמן הקבוע ללמוד התורה.

ויהי רצון שהקדוש ברוך הוא ישפיע עלינו שפע של תפלה שפע של תורה, שפע של טהרה, ושנזכה לעשות רצונו כרצונו, ונזכה לגאולה שלמה, אמן.